

Kedves Lukács András

249 m.c

Leveledet, melyben közlöd, hogy Németh Lászlót választottátok osztályvédnökké, köszönöm, és gratulálok e választáshoz.

Leveledben arra kérsz, közöljem barátságunkban Németh Lászlóra jellemző tapasztalataimat, mozzanatokat.

Ebből a több évtizedes barátságból csak töredékeket lehet közölni, de ami Németh Lászlót közelebb hozza, arról írhatok egy levélnyi terjedelemben. Mindez természetesen szubjektív egyéni tapasztalat és vélemény.

Azzal kezdem - amivel végzem. Németh Lászlónál irreálisabb, de bonyolultabb pedagógiai mintaképet nem lehet találni. A nevelés a pedagógiának magasabb szintre emelése volt egész életének, munkásságának célja, és valljuk be, küzdelme is. A középiskoláktól az egyetemi oktatásig és a népművelésig. Ennek az összefoglaló kötete már nem jelent meg: "Ha én miniszter volnék" címen. Mai napig is vitatott mű maradt.

A harmincas években vidéken élve, csak az írásaival találkoztam, amik az akkor induló nemzedékünknek, szinte forradalmi érdeklődés középpontjába kerültek, egészen a későbbi sajnálatos Babits ellentét, majd Szekfű Gyula ellentétekhez vezettek.

1950-ben ismerkedtünk meg személyesen. Akkor Hódmezővásárhelyen próbálgatta saját pedagógiai elvei alapján a gimnáziumi felsőbb osztályokat nevelni. Lányosztály lévén a diákos külsejű híres író tanárnak pedagógiai sikerei kétségtelenek voltak. Abban az időben /1951/ készítettem az első érmet Róla, sovány, korát meghazudtoló fiatal arcáról. A másodikat 1952-ben, ami már egy érettebb mű lett.

A baráti érintkezés számai egyenlőtlenek voltak. Eleinte inkább Felesége, Ella asszony kezei tartották. Miután H.vásárhelyt elhagyta, meghívtuk az akkor már újra épített kis Tihanyi házunkba, nyugalmasabb légkörbe. Ezután merült fel és épült föl a Tihanyi-Sajkódi nyári ház. Ez alatt közelebb kerültünk, tartózkodása /ilyen volt a természete/ fölloldódott. Igaz, hogy képzőművészeti érdeklődése nem volt, de ott beszélgetéseinkben, vagyis kérdéseiben fölmerült, persze az irodalom nézőpontjából, a képzőművészet. Nála minden,-bölcseleti, gondolati tartalom-hordozója, az irodalom volt. Ez persze mindig izgalmas, de meg kellett szoknunk. Minden amiről beszélt, kötelezett meghallgatásra. És mindig kerek, világos volt, még ha tévedésekbe is torkollottak

felfogásai. Tehát úgynevezett beszélgetések alig voltak lehetségesek, de nem is hiányoztak. Magabiztos volt és egyben tartózkodó, és sokszor gyanakvó. Itt kezdődne az a tulajdonsága, amit sokan feminin vonásként emlegetnek. Lehet hogy az, csak hogy ezt nem lehet negatívumként kezelni, hisz maguk a Nők tettei cáfolják. Egy bizonyos; érzékenysége olyan foku volt, hogy a legkisebb vita-iratot, bírálatot ellenségesnek minősítette - ugyanakkor, amikor ő tanulmányaiban, kritikai írataiban diákos, lányos arcával megsemmisítő támadásokat követett el. Ez a lányos arc egy hatalmas koponya és egy keményen előre ugró állal párosult. Ez a fiziológiai különlegesség jellemezte egész lényét és magatartását. Emiatt volt a sok ellentmondás, barátok, irótársak - akiket egyébként becsült, évekig tartósan elkerülték egymást.

Drámáiban a maga önkínzó szerepét dolgozta föl, ami egyszerűen a témaválasztás volt - a vesztes Galilei, a vesztes jót akaró VII. Gergely, vagy a Bólyaiak, és elemezni lehetne írásait, amiben egy bonyolult nagy szellem vergődését jószándékát találhatjuk meg. Velünk - köztünk nem volt soha eltávolodás. "Kőfaragó" tevékenységemet tisztán szellemével összevetve, kedves, irigy megjegyzéseiben távolinak érezte. Vörösmárvány portréját abban az időben faragtam.

Ha ma egy gimnáziumi osztály védnökének vallja, figyelmeztetésül azt mondhatom, írhatom, hogy Németh László szelleme a viták, az irodalmi nézetek, ellentétek pergőtüzét lobbantja föl tanulmányaitól a drámákig. De ki kell bírni, mert Szophoklesztől Dantén át Beckettig át kell tekintenetek az emberi gondolkodás legkülönbözőbb felfogásait, korszakait, vagyis nagy irodalmi tájékozódást kíván Németh László neve, amihez kivánom, hogy kedvetek és erőtök legyen. Nekem volt. Csak tanultam Tőle.

Üdvözöllek mindnyájatokat

Borsos Miklós

Budapest 1985 Február.